

Літератури

1. Галка В. Что такое управление человеческими ресурсами?// Менеджмент. – 2001. – № 6 – С.16.
2. 2. Зиновьев В. К вопросам эффективности управления// Менеджмент 2001. №3 – С. 2.
3. Терещенко В.И. Организация и управление – М.: Экономика. – 1965.
4. Мескон М., Альберт М., Хедоури Ф. Основы менеджмента, М.: Дело, 1994.
5. Глушков В.М. Беседы об управлении – М.: Наука, 1984.
6. Семенов А.К. Основы менеджмента: учебное пособие. – М.: Дашков И.К., 2001.
7. Тутушкина М.К. и др. Практическая психология для менеджеров. – М.: Дом "Филинь".
8. Кузьмін О.Є. Сучасний менеджмент. Львів: 1995.

УДК 332.1:338.49

Асистент Н.М. Кисіль – УкрДІТУ

ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ – ОСНОВНИЙ ЧИННИК ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ НАЦІЇ

Визначено суть та значення людського капіталу, роль соціально-культурної сфери у побудові соціальної держави.

N.M. Kysil – USUFWT

Human capital – the main factor of economic development of a nation

The essence and meaning of human capital and the role of economics – cultural sphere in the development of a social state have been determined.

Особливістю сучасного стану розвитку України є необхідність повернення економіки в русло вирішення завдань, пов'язаних з підвищенням добробуту народу. Створення соціально-економічного і політичного підґрунтя для реалізації цього курсу лежить не тільки в площині виробництва, але й пов'язане із рівнем культури й освіченості людей, станом здоров'я населення й розуміння механізмів його збереження, рівнем забезпечення різноманітними суспільними благами.

Розглядаючи категорію "капітал" як виробничі ресурси тривалого користування, тобто будь-які створені блага, що використовуються у виробництві інших благ, вчені прийшли до висновку, що необхідно поділяти капітал на фізичний (обладнання, споруди, запаси матеріалів) та людський (навички, вміння, спеціальні знання, що необхідні у виробництві товарів) [1]. Під самим терміном "людський капітал" вчені розуміють здібності, знання та навички робітників, які дають можливість людям активно діяти у соціальній та економічній сферах [2]. Наявність вказаних вище властивостей у всієї нації формує її кадрово-ціннісний капітал (так званий "соціальний капітал" країни). З огляду на це, вплив на формування людського капіталу здійснює розвиток соціально-культурної сфери. Він передбачає створення нової бази знань, яка б відповідала технологічним змінам, ускладненню виробництва, зростаючому рівню конкуренції, формування здорової та високоінтелектуальної нації.

Світовий досвід свідчить, що стимулюючи ефективне використання наявної техніки і технології, ринок досить мляво поводить себе, коли є потреба у здійсненні великих інвестиційних проєктів з тривалими строками окупності, невизначеністю щодо майбутніх прибутків та високим рівнем ризику. Йдеться, перш за все, про капіталовкладення у соціально-культурні галузі, адже інтелектуальна, духовна, творча і технічна майстерність еліти нації виховується поколіннями і її творчий духовний потенціал визначається соціально-економічним прогресом, який у період економічних негараздів, війн, революцій і криз безжалісно знищується. Разом з тим, такі країни, як США, ФРН виходили із скрутного становища під час криз і воєн саме за рахунок відродження інтелектуального потенціалу нації. Переважну частку працівників у цих країнах (управління, дрібних підприємств, робітників) становила кваліфікована праця (відповідно 80 % і 70 %), тоді як в колишньому СРСР чисельність кваліфікованої робочої сили не перевищувала 15-17 % [3]. Тому тільки завдяки належному рівню освіченості, високому професіоналізму можна досягти успіху в сучасних економічних перетвореннях.

Що ж до взаємозв'язку капіталу людського з фізичним, то тут він очевидний. Світовий банк, на основі обстежень економічних показників 192 країн світу, прийшов до висновку, що в країнах з перехідною економікою, до яких належить Україна, 16 % росту обсягів виробництва зумовлено фізичним, 20 % – природним, 46 % – людським капіталом [4, ст. 12]. Саме тому, якщо розглядати капітал як сукупність матеріальних благ, можна стверджувати, що послуги галузей освіти, культури та охорони здоров'я (так званої соціально-культурної сфери) накопичуються в них у вигляді здобутих знань, навиків, здоров'я та інших якостей людської особистості. Якщо ж розглядати ці якості як різновидності капіталу, то підвищену оплату, яку вони отримують можна вважати за форму прибутку.

Необхідно також відзначити та надалі враховувати внутрішню взаємопов'язаність процесів розвитку галузей освіти та науки, культури та охорони здоров'я. За своєю природою надані ними послуги становлять природну єдність, зумовлену самою метою функціонування соціально-культурної сфери. З одного боку, їх розвиток стимулює підвищення продуктивності праці, а з другого – залежить від стану кожної із складових (такий розвиток унеможливорюється з причин погіршення здоров'я, освітньо-культурного рівня, дискваліфікації спеціалістів). Економічна ж функція соціально-культурної сфери полягає у тому, що при формуванні "людського капіталу" як елементу суспільного виробництва, забезпечується високий рівень розвитку охорони здоров'я, освіти та культури, наукових досягнень у всіх галузях економіки.

На сьогодні соціально-культурна сфера в Україні гостро відчуває потребу реформ. Причин цьому декілька: кардинально змінилась держава як суб'єкт, яка мала б ідентифікувати соціальний ефект від виробництва даного роду благ; населення не продукувало свої інтереси даного роду; не було сформовано нових інституційних механізмів, які б зв'язували дії політиків з реалізацією довготермінових суспільних інтересів; значна частина населення почала сприймати усі суспільні блага (в т.ч. й безоплатні) як такі, за котрі не-

обхідно платити; в суспільстві незламним залишився стереотип, закладений попередньою системою, щодо стійкості дисбалансу у даній сфері між працею і капіталом, суть якого – в протистоянні між показниками високого рівня забезпеченості населення об'єктами та низького рівня затрат на функціонування мережі; нові моделі господарювання, які почали апробацію у вигляді організаційно-економічних експериментів в окремих галузях відчутних зрушень не дали. Тривала криза в різних ланках суспільного життя "паралізувала" реформаційні рухи в соціально-культурній сфері.

У концепції розбудови соціального ринкового господарства України головним призначенням держави є створення високого добробуту своїм громадянам, забезпечення всім членам суспільства доступу до необхідних благ і послуг. Вихідним моментом реалізації цієї мети є дотримання пропорційності, адекватності заходів соціальної, технологічної та господарської політик. Потреби соціальної сфери визначаються пріоритетними в процесі функціонування економіки, використання матеріальних, фінансових і трудових ресурсів.

Це принципово вирізняє теперішню ситуацію від тієї, що мала місце наприкінці XVIII ст., коли широко розвивалися ідеї "людини економічної", тобто коли було відсутнім розуміння того, що праця – це не просто витрата пасивного і однорідного ресурсу для виробництва масової продукції, але джерело всіляких зрушень в усій системі економічних відносин. Нині все більше уваги приділяється людині як особистості [3].

Американський економіст Р. Рейч писав, що політики, зазвичай, не розуміють, що реальний потенціал нації становить навіть не володіння певними технологіями, а здатність громадян розв'язувати більш комплексно завдання майбутнього, спираючись на здібності адекватного їх вирішення в минулому чи теперішньому [5]. Наявність конкурентноздатних виробників певних видів продукції, забезпеченість природними ресурсами, можна визначити пріоритетними чинниками добробуту нації. Але приклад Японії, яка, можна сказати, обділена останніми, демонструє дивовижні економічні успіхи за наявності головного надбання – вище нами згадуваного так званого "соціального капіталу". Цей термін набуває дедалі ширшого поширення в сучасних умовах і являє собою кадрово-ціннісний капітал нації, тобто освітній і кваліфікаційний рівень людей в країні, наявність творчих і підприємницьких талантів, культурний рівень нації в цілому [3] та дозволяє виділити його як категорію стратегічного ресурсу нації і основного чиннику її економічного зростання.

Таким чином, соціально-культурна сфера відіграє надзвичайно важливу роль у побудові соціальної держави. З позиції теорії людського капіталу, з проєкції розгляду людини не тільки як головної продуктивної сили у суспільному виробництві, але і як його вищої цінності та стратегічного ресурсу нації, який формується залежно від освітнього та культурного рівнів, наявності творчих та підприємницьких талантів кожної особистості, можна забезпечити собі майбутнє. Більше того, саме за рахунок розвитку людського капіталу можна досягти значного росту обсягів виробництва. З огляду на це, галузі

освіти, культури та охорони здоров'я найбільшою мірою дозволяють забезпечити належний рівень формування та розвитку людського капіталу через покращання різних якостей кожної особистості та реалізацію функції удосконалення людини, формування громадської свідомості та її високих моральних якостей, а їх розвиток стає головною метою розвитку суспільства в цілому.

Література

1. Будаговська С., Кілієвич О., Пушкіна І. Мікроекономіка і макроекономіка: у 2-х частинах: Підручник для студентів економіч. спец. Закладів освіти. – К.: Основи, 1998. – 517 с.
2. Бойко Є.М. Сучасний стан і напрями реформування системи вищої освіти// Фінанси України. – 1999, №9. – С. 46-51.
3. Єременко В.І. Основи соціальної економіки: Популярний курс. – К, 1997. – 168 с.
4. Україна 2-10: конспект програми стратегічного розвитку// Урядовий кур'єр. – 1999, № 62. – С.12-15.
5. Reich R/ The Work of Nations – New York, 1991. – P/ 162-163.

УДК 330.567.28

Доц. І.В. Стасюк, канд. екон. наук – УкрДЛТУ

ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ДОМОГОСПОДАРСТВ ПОВИНЕН ПРАЦЮВАТИ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

Заощадження домогосподарств – є одним з потенційних інвестиційних джерел економіки. Розглядаються стан заощаджень населення України, а також шляхи збільшення активних заощаджень та створення умов для їх спрямування в реальний сектор економіки.

Ключові слова: заощадження, активні заощадження, пасивні заощадження, інвестиції.

Doc. I.V. Stasiuk – USUFWT

Investment potential of households must work for economics of Ukraine

Savings of households are one of the potential investment sources of economics. This article considers the state of the Ukrainian people's savings and ways of increasing the active savings and creation of the conditions for their turning to the real sector of economics.

Key words: savings, active savings, passive savings, investments.

На сьогодні в економіці України простежуються позитивні тенденції приупинення економічного спаду та початку економічного поживлення. Про це, зокрема, свідчить, починаючи з 2000 р., позитивна динаміка реального ВВП, реальних доходів населення та випереджаючий темп зростання обсягів капіталовкладень стосовно темпів зростання реального ВВП. Однак, незважаючи на ріст обсягів інвестицій в економіку України, вони є далекі від бажаних. За різними оцінками потреба в інвестиціях на структурну перебудову в Україні перебуває у межах 30-70 млрд. дол. [1, ст. 74], в той час як загальний обсяг іноземних інвестицій на 1 січня 2002 р. становив 4406,2 млн. дол. [2, ст. 5], а в 2000 р. було освоєно за рахунок всіх джерел фінансування 23629 млн. грн. [3, ст. 116].

Економічна стабілізація та подальший розвиток економіки потребують залучення всіх потенційних джерел інвестування. Одним із таких інвестиційних джерел є заощадження населення. Саме домогосподарства у біль-